

בד-תשכחון יתה: כא ותימרון
 אף הא עבדך יעקב אחר
 בתרגא ארי-אמר אנחנה
 לרונה בתקרבא דאזלת
 לקדמי ובתרגא אפוחי
 כאים יפכ אפי: כד ועברת
 התקרבא על-אפוחי
 והוא בת בלי-איהוא
 במשירתא: כד וקם בלי-איהוא
 הוא ודבר ית-פרתין גשמי
 וית-פרתין לחינתה וית-חד
 עסר בגוהי ועבר ית מעבר
 יוקא: כד ודברגון ועפרגון
 ית-גלהא ועבר ית-דילה:
 כה ואשתא יעקב בלחודוהי

במצאכם אתו: כא ואמרתם גם
 הנה עבדך יעקב אחרינו כי-אמר
 אכפרה פניו במנחה תהלכת לפני
 ואחרי-כן אראה פניו וישא פני:
 כד ותעבר המנחה על-פניו והוא לו
 בקילה-היה במנחה: כד ויקם
 בקילה הוא ויקח את-שתי נשיו
 ואת-שתי שפחתיו ואת-אחד עשר
 ילדיו ויעבר את מעבר יבק:
 כד ויקחם ויעברם את-הנהל ויעבר
 את-אשר-לו: כה ויותר יעקב לבדו

רשי

קמץ ב"ק

(כא) אכפרה פניו. אכזל רוגזו וכן (ישעיה כח) וספר ביהבס את מות (שם מז) לא תוכלי כפרה. ונראה צעניי שכל כפרה שאלל עון והטא ואלל פנים כולן לשון קצוה והעברה הן ולשון ארמי הוא והרבה בגמרא וכפר ידיו בעי לכפורי ידיו בהוא נברא וגם בלשון המקרא נקראים המזקקים של קדש כפורי זהב על שם שהכין מקדח ידיו בהן בשפת המזרק: (כב) על פניו. כמו לפניו וכן (ירמיה ו) חמם ושוד ישמע זה על פני המזד וכן (ישעיה סה) המכשפים אוחי על פני. ומ"א על פניו אף הוא שריו כמעט שהיו לרדך לכל זה. (ב"ר): (כג) ואת אחד עשר ילדיו. (ב"ר) ודינה היכן היתה נתנה בניה ונעל בפניה שלא יתן בה עשו עיניו ולכן נענש יעקב שמענה מחאיו שמה החזיטו למוטב ונפלה ביד שכם: יבק. שם הנער: (כד) את אשר לו. הבחנה והמטלטלים עשה עמלו כנשר גוטל מכאן ומיח כאן: (כה) ויותר יעקב. שכן פכים קטנים וחזר עליהם (חולין לא):

תורה חמימה

(כה) ויותר יעקב לבדו. א"ר אלעזר, שנשתייר על פניו קטנים, מכאן לצדיקים שחביב עליהם פגונם יותר כגופם, וכל כך למה, לפי שאין פושטין ידיהם בגזל"ט [חולין צ"א א'].

צחצה שלא יתן בה עשו את עיניו, ומיבאר דפסיקא ל"י דק דיעה היתה חסרה אז, וז"ל מניין לו זה, ודילמא בן אחד מהזכרים ה' חסר, ואפשר לומר [ע"ד הדעת] ע"פ מ"ש בלדות עטס הדבר שנגנה ביהמ"ק בחלקו של בנימין [ע' לפניו פ' ברכה ב'] ובין כחפיו שכן מפני שלא השתחוה לעשו בשעת הפגוש [שלא ה' נולד אז עוד], ולפי"ז מוכח דע"כ כל בני יעקב הזכרים היו אז, משום דאל"ה למה לא נגנה ביהמ"ק בחלקו של זה שהי' חסר אז וג"כ לא השתחוה, ומלכתיב ואת אחד עשר ילדיו על כרחך שהיתה חסרה דיעה. —

ובזה שכתב רש"י שנענש יעקב על שמענה את דינה מעשו

אלא רומ לכולל בלשון זה אותם ובניהם, ולפי"ז קשה למה פירש עוד ובניהם, ש"מ דאתא לדרשא כדמפרש אל תקרא ובניהם אלא ובנאיהם, ודו"ק. (ב) לא תבאר עטס הדרשא ועיין פירוש"י, ויש להוסיף באור, דהלשון לבדו משמע גם בלא הפליו וכדכתיב ויעבר את אשר לו, וא"כ למה זה נשאר, על כרחק שנשאר על דבר קל שלא העביר עוד, ויתכן דסמך לדרוש שנשאר על פניו דדריש לבדו כמו לבדו, בחלוק אותיות בכל"ס, כנודע, וכמו באמרם — כאמרם, וכדומה. —

והנה בפסוק כ"ז פירש"י [והוא ממדרש"י] ואת אחד עשר ילדיו, ודינה היכן היתה, נתנה

וַיֹּאבֶק אִישׁ עָפֹז עַד עֲלוֹת הַשָּׁחַר: ט וַיֵּרָא כִּי לֹא יָבֵל לוֹ וַיִּנְע בְּכַף-יָרְכּוֹ וַתִּקַּע כַּף-יָרְךָ יַעֲקֹב בְּהֶאֱבָקוֹ עִפּוֹ: כו וַיֹּאמֶר שְׁלַחְנִי כִּי עֲלֶה הַשָּׁחַר רש"י

וַיֹּאבֶק אִישׁ. מנחם פירש ויתעפר אִישׁ מלשון אִשׁ מלשון אִשׁ עפר ברנליהם ע"י נעטעס. וז"ל שהוא לשון ויהקשר ולשון ארמי הוא בחר דלביקו ביה ואבֶק ליה מִיבֶק לשון עניבה שכן דרך שנים שמתענמים להפיל אִישׁ את רעהו שחִבְקוֹ וחִבְקוֹ בזרועותיו ופירשו רז"ל שהוא שרו של עשו (ב"ר): (כו) וינע בכף ירכו. קולית הירך התקוע בקלבוסה קרוי כף על שם שהבשר שעליה כמין כף של קדירה: ותקע. נתקעקע ממקום חברה ודומה לו (ירמיהו) פן תקע נפשי ממך לשון הסרה ובמסנה לקעקע ביהן לשרש שרשיהן: (כו) כי עלה השחר. ואריך אני לומר שירה ביום (ב"ר). חולין לא):

תורה תמימה

וַיֹּאבֶק אִישׁ עִפּוֹ. א"ר יצחק, מכאן לתלמיד חכם שלא יצא יחידי בלילה) [חולין צ"א א']. (ט) בְּהֶאֱבָקוֹ עִפּוֹ. א"ר יהושע בן לוי, [מאי דכתיב בהאבֶקוֹ עִפּוֹ], תלמד שהעלו אבֶק ברגליהם עד כסא הכבוד, כתיב הכא בהאבֶקוֹ עִפּוֹ וכתיב התם (נחם א') וענן אבֶק רגליו"א) [שם שם]. (כו) כִּי עֲלֶה הַשָּׁחַר. אמר לו, וכי גבב איהו או קביוסמוס אתה ששחירא מן השחר,

היתה קדימה זו בחשבון ודעת ותכלית נראה לקדושה. וע"ע מש"כ בענין זה בפ' שמוח ד' כ'. (') וכתבו החו"ם לע"פ דברים פסחים ב' א' אמרוק לעולם ולא אדם בדי טוב [כאור הבקר], משמע כל אדם ולא רק ת"ח, התם איירי ברחוק מן העיר מפני המכשלות והדרכים, עכ"ל, ועיין לפנינו בס"פ מקץ בפסוק הבקר אור והאנשים שלחו, ומש"כ שם. (א) טעם הדיוק שדרים הלשון בהאבֶקוֹ עִפּוֹ פירש"י דמדיק למה ל' למחבתי' כלל, עכ"ל, ולי קשה דיוק זה, כי למה לא יספר הכתוב סדר התקיעה היות אִיד היתה והא אבֶק היא מאורע גדולה ונכבדה בחיי יעקב עד שעשו זכר לה לנלי לאכול לעולם את גיד הכשה, וא"כ למה לא יספר הכתוב מאורע זו והייתה בפרט.

אבל לולא דבריו נראה דהנמלך מדייק דהא מקודם כתיב וירא כי לא יכל לו וינע בכף ירכו ותקע כף ירך יעקב. והנה לפי"ו בשעה שראה כי לא יכל לו פסק מלהאבֶק אלא הלך ונע בכף ירכו, ובנעשתו נעתק הכף, וא"כ מוצא שהעתקת הכף היתה אחר ההתאבקות, וא"כ אִיד זה אחר הכתוב ותקע כף ירך יעקב בהאבֶקוֹ, ולכן שמעך על זה לדרוש מה שדרש. — וענין הדרש שהעלו אבֶק עד כסא הכבוד מוצא בלורך בחזו"ש הרשב"א, ותמלית דבריו, שזה שנאבֶק עִפּוֹ ה' שרו של עשו, ואבֶק הרגלים הוא כנוי לתולדות, ורמו לו השר היה שיתאבֶקוֹ בניהם עד הזמן ששמו וכסא של הקב"ה יהיו שלמים וכמ"ס ועלו מושעים וכו', עי"ש באריכות רב. — והנה

מעשו שמה תחזירו למוטב, לררך באור, היכן מצינו כהאי גונא, שיהא חובה על אדם למסור את בחו לרשע שמה תחזירו למוטב, והלא כנגד זה יש חשש שמה יחזירה הוא לרשעה, ואפשר לומר דבזה לא ה' יעקב מסופק שהיא תחזירו למוטב, אך מפני זה גופא לא רצה להשיא אותה לו כדי שלא תחזירו למוטב, כלומר שמשאלתו אותו לא ה' רוצה זה גופא שיחזור למוטב, ויהי לפי"ו באור הלשון ברש"י שמה תחזירו למוטב, כלומר שעל כן לא השיאה אותה לו שמה תחזירו למוטב, ובזה לא ה' חפץ, ולכן נעשו. —

ועוד יש לדקדק בפסוק הכוזב (כ"ג) ויקח את שתי נשיו ואת שתי שפחותיו ואת אחד עשר ילדיו, לפי מש"כ רש"י לעיל בפ' ויאל (ל"א י"ז) ויקם יעקב וישא את בניו ואת נשיו, הקדים זכרים לנקבות, אבל עשו הקדים נקבות לזכרים, שנאמר (ל"א י') ויקח עשו את נשיו ואת בניו, עכ"ל, ומבואר במדרשים דמפני שה' עשו שמוך בומה היו לו נשיו עיקר, והנה קשה מוצא מכאן דכתיב גם ביעקב כן, ויותר מזה שאפילו את השפחות הקדים לבניו, כמ"ס ויקח את שתי נשיו ואת שתי שפחותיו ואת אחד עשר ילדיו, והוא פלא.

אבל י"ל טעם נאמן על קדימה זו, משום דכשעבר יעקב את מעברו יצא הנה מאחוריו במחנה כל עבדיו וכל מחנהו, כמבואר בפרשה, וכל זה ה' בלילה, ולכן הוכרח להעביר מחנהו את הנשים כדי שלא יחזרו לבדן עם העבדים ועם חיל המחנה, ולפי"ו